

بررسی ارتباط بین عدم اطمینان محیطی، مالکیت نهادی و اجتناب مالیاتی

فاطمه جلالی^۱

مربی گروه حسابداری، دانشگاه سمنان

دکتر عباس هشی

استادیار موسسه آموزش عالی پرندک

وحید دانشی^۲

کارشناسی ارشد حسابداری، دانشگاه سمنان، سمنان، ایران

هدی کامرانی^۳

کارشناسی ارشد حسابداری، دانشگاه شهید بهشتی

(تاریخ دریافت: ۱۸ بهمن ۱۳۹۶؛ تاریخ پذیرش: ۱ خرداد ۱۳۹۷)

هدف پژوهش حاضر بررسی تاثیر متغیرهای عدم اطمینان محیطی و مالکیت نهادی بر اجتناب مالیاتی است. اجتناب مالیاتی شامل مجموعه راهکارهایی است که منجر به کاهش مالیات در چارچوب قوانین و مقررات می شود. بدین منظور با استفاده از داده‌های مربوط به ۱۰۶ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی دوره زمانی ۹۵-۱۳۸۹، شاخص عدم اطمینان محیطی و مالکیت نهادی محاسبه و تاثیر آنها بر اجتناب مالیاتی مورد بررسی قرار گرفت. بدین منظور، برای سنجش اجتناب مالیاتی از سنججه نرخ موثر مالیاتی نقدی بلندمدت استفاده شده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها و آزمون فرضیه‌ها از الگوی رگرسیون خطی چندگانه استفاده شده است. شواهد و نتایج تجربی پژوهش نشان داد که عدم اطمینان محیطی دارای تاثیر مستقیم و معناداری بر اجتناب مالیاتی و متغیر مالکیت نهادی دارای تاثیر منفی بر اجتناب مالیاتی می باشد.

واژه‌های کلیدی: عدم اطمینان محیطی، مالکیت نهادی، اجتناب مالیاتی.

¹ jalali@semnan.ac.ir

² vahidiii007@yahoo.com

³ hoda_kamrani@yahoo.com

مقدمه

اجتناب مالیاتی طیفی از استراتژی های مالیاتی را شامل می شود که در یک انتهای آن استراتژی فعالیت های قانونی و در انتهای دیگر استراتژی فعالیت های متهورانه قرار دارد. [۷] در حقیقت می توان گفت اجتناب مالیاتی یک عنصر مورد انتظار و پذیرفته شده در تابع برنامه ریزی مالیاتی شرکت و تنظیم کننده امور به منظور کاهش بار مالیاتی تا حد منطقی می باشد. [۲۳] اسلمرود (۲۰۰۹) ، کروکر و اسلمرود (۲۰۰۵) و دسای و دارمالا (۲۰۰۶) استدلال می کنند که با توجه به مشکلات نمایندگی بین سهامداران و مدیران ، اجتناب مالیات شرکت ها نمی تواند به سادگی به عنوان انتقال ثروت از دولت به سهامداران شرکت در نظر گرفته شود. به دلیل آن که اجتناب مالیاتی معمولاً "مستلزم مشارکت در فعالیت هایی است که باعث ایجاد ابهام در هدف اساسی معامله می شود، می تواند به طور همزمان سپر حفاظتی را برای مدیران درگیر در فعالیت های غیر اخلاقی گوناگون ایجاد نماید که باعث افزایش پرداخت این مخارج به ضرر سهامداران می شود. [۱۱] مشابه تمام تصمیم گیری های مدیران در زمینه سرمایه گذاری، برنامه های مالیاتی شرکت ها نیز می تواند از سطوح سرمایه گذاری مطلوب فاصله بگیرد. سرمایه گذاری کمتر از حد مطلوب در برنامه های مالیاتی می تواند به کاهش ذخایر نقدی و زیان آتی سهامداران منجر شود. از سوی دیگر، سرمایه گذاری بیش از اندازه در برنامه های مالیاتی ، می تواند موجب بی اعتباری مدیریت واحد تجاری شود. این مسئله ممکن است موجب افزایش هزینه های حسابرسی، جریمه های قانونی و هزینه های ناشی از بی اعتباری شرکت نیز شود؛ مسئله ای که به کاهش ارزش ثروت سهامداران می انجامد. [۱۸] نقطه بهینه تعیین میزان سرمایه گذاری شرکت در سیاست های اجتناب از پرداخت مالیات، نقطه ای است که مزیت های جانبی اجتناب از پرداخت مالیات، بیش از هزینه های جانبی آن باشد. [۱۵] با توجه به تحقیقات انجام شده یکی از عوامل موثر بر اجتناب مالیاتی عدم اطمینان محیطی می باشد. عدم اطمینان محیطی به تنوع تغییراتی اشاره می کند که فعالیت های محیطی مرتبط با عملیات شرکت را مشخص می کند. روندهای اقتصادی عمده و جهانی شدن در نتیجه فن آوری های پیشرفته و افزایش رقابت ممکن است باعث عدم اطمینان محیطی بیشتر شود. [۱۹]

گیور و همکاران بیان نمودند که عدم اطمینان عملیاتی منجر به عدم اطمینان در مزایای صرفه جویی مالیاتی در آینده شده که موجب کاهش احتمال سرمایه گذاری در سپرهای مالیاتی می گردد. [۲۳] گالمور و لیبرو نیز دریافته اند شرکت هایی که در یک محیط نامطمئن تری فعالیت می کنند ، بیشتر از کیفیت اطلاعات داخلی شرکت به نفع خود برای اجتناب از پرداخت مالیات های بیشتر بهره می برند. [۱۶] تحقیقات پیشین بیان نمودند که عدم اطمینان محیطی باعث افزایش فعالیت های برنامه ریزی یا بودجه بندی شرکت می شود. به دلیل آن که مالیات ها هزینه های قابل توجهی برای شرکت و کاهش در ثروت سهامداران را ایجاد می نماید ؛ در آن شرکت هایی که بیشتر از یک سوم از سود خود را مالیات پرداخت می کنند برنامه ریزی مالیاتی جزء مهم برنامه ریزی محسوب می گردد. برنامه ریزی مالیاتی می تواند فعالیت های متقابلانه مدیریت را تسهیل و در نتیجه سبب بدتر شدن مشکلات نمایندگی میان شرکت و سهامدارانش شود. از این رو، در محیط های ناپایدارتر ، مدیران انگیزه بیشتری برای مشارکت در فعالیت

های برنامه ریزی مالیاتی دارند. هانلون و هایتمن بیان می کنند که بیشتر فعالیت های برنامه ریزی مالیاتی شرکت مربوط به اجتناب مالیاتی هستند زیرا شرکت ها انگیزه کافی برای کاهش مالیات خود دارند. [۱۹]

تحقیقات مربوط به اجتناب مالیاتی، عموماً روی موضوعاتی نظیر اعتبارات مالیاتی، سهامداران و جامعه متمرکز شده است. با توجه به مفاهیم تئوری نمایندگی باید اذعان نمود که مدیران در خصوص افزایش ارزش شرکت پاسخگو می باشند و مالکین نیز درصدد ارزیابی مدیران و کارگزاران هستند تا دریابند آیا آنها وظایف خود را به درستی ایفا می نمایند یا خیر؟ علاوه بر این، آنها علاقه مندند تا بفهمند مدیران چگونه و از چه طریق به اهداف تعیین شده دست می یابند. در این بین ممکن است از منظر سهامداران؛ فریب دولت و گریز از پرداخت مالیات، نه تنها توجیه پذیر باشد؛ بلکه مطلوب و پسندیده هم واقع شود. درحالی که جامعه و بخش عمومی انتظار دارند شرکت ها شهروندان خوبی باشند و سهم مالیات خود را به درستی و به موقع پرداخت نمایند و این استراتژی شرکت از منظر سایر گروه ها ناپسند تلقی شود. [۹] لیم انگیزه هایی مثل پاداش، ساختار مالکیت و شکل سازمانی را به عنوان عوامل محرک بر فعالیت های اجتناب از پرداخت مالیات ذکر کرده اند. [۳] مالکان نهادی به عنوان گروهی از سرمایه گذاران، به واسطه دسترسی به منابع عظیم مالی، نقش مهمی در توسعه اقتصادی بازار سرمایه ایفا می کنند. [۸] با توجه به مطالب فوق، هدف اصلی پژوهش بررسی ارتباط بین عدم اطمینان محیطی و مالکیت نهادی و اجتناب مالیاتی می باشد.

مبانی نظری و پیشینه تحقیق

عدم اطمینان محیطی و اجتناب مالیاتی

عدم اطمینان محیطی وضعیتی است که قابل پیش بینی نمی باشد (مانند تغییرات آب و هوایی) یا میزان تغییر در بازار (مانند تمایلات مشتری، چالش های رقبا) که منجر به واکنش شرکت در حال حاضر یا در آینده می شود. [۲۰] چندلر بیان می کند، عدم اطمینان محیطی ناشی از فاکتورهای محیطی سازمان است که مربوط به درجه ی تغییری است که فعالیت های محیطی مربوط به عملیات سازمان شامل، عدم پیش بینی مربوط به فعالیت های مشتریان، عرضه کنندگان، رقیبان و نهادهای قانونی را مشخص می نماید. [۵] عدم اطمینان محیطی در دنیای امروز چالش بزرگی برای هر شرکت محسوب می گردد و با کمبود اطلاعات در مورد حسابداری محیطی و سرعت اطلاعات محیطی به عنوان یک عامل محدود کننده فعالیت در ارتباط است. در شرایط عدم اطمینان بالا، اطلاعات موشکافانه می تواند به مدیران کمک کند تا کیفیت تصمیم گیری را بهبود بخشند و تأثیرات محیطی را کاهش دهند، زیرا این اطلاعات بعضی از گزینه ها و راه حل های موجود را ارائه می نمایند. به عنوان مثال، پاسخگویی و شفافیت منجر به تصمیم گیری در مورد اقدامات مدیریت زیست محیطی می شود. [۱۳] انتظار می رود شرکت ها با عدم اطمینان بالا، دارای سودهایی در آینده باشند که از قبل قابل تایید نیستند. این سودها نسبت به تغییر شرایط بسیار حساس اند. همچنین، در مقایسه با شرکتهای با عدم اطمینان پایین تر، بیشتر انتظار می رود که با بازدهی نامطلوب از محل سرمایه گذاری های خود مواجه شوند. به علاوه، شرایط عدم اطمینان در شرکت می

تواند جانبداری آگاهانه‌ی مدیر را در پردازش اطلاعات تشدید نماید. [۲] با توجه به مطالب فوق در یک محیط بی ثبات فعالیت‌های برنامه‌ریزی به میزان قابل توجهی افزایش می‌یابد تا به مدیران جهت مقابله بهتر با محیط ناپایدار کمک نماید. بنابراین در یک محیط ناپایدار انتظار افزایش در برنامه‌ریزی‌های مالیاتی وجود دارد. [۱۹] برای این منظور، یک محیط بی ثبات تر موجب می‌شود مدیران به دنبال فرصت‌های بیشتر جهت صرفه‌جویی در هزینه برای ثبات جریان‌های نقدی خود و ارائه یک تصویر کمتر مخاطره‌آمیز برای سهامداران باشند. [۱۷] از این رو انتظار می‌رود که مدیران انگیزه کافی برای صرفه‌جویی در مالیات، یکی از اجزای اصلی صرفه‌جویی در هزینه، در یک محیط ناپایدار داشته باشند.

گیور و همکاران به بررسی تاثیر سه فاکتور سرمایه‌گذاری یعنی مجموعه فرصت‌های سرمایه‌گذاری، عدم اطمینان عملیاتی و فشار بازار سرمایه بر تصمیمات مرتبط با سرمایه‌گذاری در سپر مالیاتی پرداختند. آنها دریافته‌اند که شرکت‌های با عدم اطمینان عملیاتی بیشتر به احتمال کمتر تصمیم به سرمایه‌گذاری در سپرهای مالیاتی می‌گیرند. [۲۲]

هیونگ و همکاران در مقاله‌ای به بررسی ارتباط بین عدم اطمینان محیطی و اجتناب مالیاتی پرداختند. نتایج تحقیق آنها حاکی از آن بود که مدیرانی که با عدم اطمینان محیطی بیشتری مواجه می‌باشند، احتمالاً در فعالیت‌های اجتناب مالیاتی بیشتری درگیر می‌شوند. همچنین آنها دریافته‌اند در یک محیط ناپایدار، مدیران توانا به احتمال کمتری در فعالیت‌های اجتناب مالیاتی درگیر می‌شوند. [۱۹]

مالکیت نهادی و اجتناب مالیاتی

مطالعات مختلف ارتباط بین مالکیت نهادی و اجتناب مالیاتی را از دو دیدگاه مورد بررسی قرار داده‌اند. طبق دیدگاه اول، سهامداران نهادی یک گروه از نظارت‌کنندگان خارجی به شمار می‌روند. آنها با توجه به برخورداری از دانش و تخصص کافی، دسترسی به شبکه‌های ارتباطی مؤثر، اختیار سهام عمده و حق رای ناشی از آن، می‌توانند اصطکاک‌های ایجاد نموده که انگیزه مدیران به منظور حداکثر نمودن ارزش شرکت را تغییر داده و به جای آن بر تصمیماتی متمرکز شوند که به نفع حرفه خود می‌باشد. [۱۲] افزون بر این سرمایه‌گذاران نهادی به خاطر مسئولیت امانتداری که بر عهده دارند، از انگیزه مضاعفی در راستای اطمینان از این که تصمیمات اتخاذ شده منجر به حداکثرسازی ثروت سهامداران می‌شود، برخوردار هستند. [۱۴]

همانگونه که بیان شد سهامداران نهادی انگیزه و توانایی بالاتری برای نظارت بر عملکرد مدیریتی دارند. بنابراین زمانی که سطح مالکیت نهادی بالا است، بررسی دقیق‌تری بر عملکرد مدیریتی و با درجه بیشتری انجام می‌شود. بنابراین سرمایه‌گذاران نهادی می‌توانند فرصت‌های بکارگیری تکنیک‌های اجتناب مالیاتی را کاهش دهند. [۲۱]

هانلون و همکاران (۲۰۱۰) بیان نمودند اگر مالکان بتوانند زمینه‌های انگیزشی لازم را در مدیران ایجاد کنند تا آنها با برنامه‌ریزی‌های مالیاتی صحیح، تصمیمات اثربخش مالیاتی اتخاذ کنند، ارزش شرکت و در نتیجه ثروت سهامداران افزایش خواهد یافت. [۶]

دیدگاه دیگر در خصوص اجتناب مالیاتی این است که شرکت هایی که مالکین نهادی بیشتری دارند، اجتناب مالیاتی بیشتری دارند. کرانا و موسر در پژوهشی، مالکان نهادی را به دو گروه بلندمدت و کوتاه مدت تقسیم کردند تا تأثیر افق سرمایه گذاری سهامداران نهادی بر میزان اجتناب مالیاتی شرکت ها را بررسی کنند. نتایج حاکی از آن بود که شرکت هایی که اجتناب مالیاتی بیشتری دارند، تحت مالکیت سهامداران کوتاه مدت قرار دارند و بالعکس. در حقیقت، ممکن است سهامدارانی که افق سرمایه گذاری کوتاه مدتی دارند، مدیریت را به اجتناب مالیاتی بیشتر و حداکثر کردن ارزش شرکت در کوتاه مدت تشویق نمایند، ولی سهامدارانی که افق سرمایه گذاری بلندمدتی دارند، احتمالاً به نظارت بیشتر بر مدیریت و محدود ساختن وی در اجتناب مالیاتی تمایل دارند و استراتژی های شرکت را در این راستا معطوف می نمایند. [۹]

ازلان آنا و همکاران به بررسی رابطه بین اجتناب مالیاتی، ساختار مالکیت و حاکمیت پرداختند. آنها دریافتند مالکیت خانوادگی، خارجی و دولتی جزء عوامل تعیین کننده بالقوه اجتناب مالیاتی می باشد و مکانیسم های حاکمیت شرکتی قوی می تواند چنین رابطه ای را کاهش دهد. [۱۰]

عباس زاده و همکاران در تحقیق خود ارتباط شفافیت مالی و اجتناب مالیاتی را با توجه به مالکیت نهادی مورد بررسی قرار دادند. نتایج تحقیق بیان نمود که شرکتهای با مالکیت نهادی پایین نسبت به شرکتهای با مالکیت نهادی بالا رابطه قویتر بین شفافیت گزارشگری مالی و اجتناب مالیاتی را نشان می دهند. بدین معنا که فعالیت های برنامه ریزی مالیاتی، شفافیت گزارشگری مالی شرکت را کاهش می دهد، در صورتی که تأثیر سطح مالکیت نهادی بر رابطه میان شفافیت گزارشگری مالی و اجتناب مالیاتی برخلاف انتظار و معکوس بوده است. [۶]

خدامی پور و امینی نیا به بررسی ارتباط بین اجتناب از پرداخت مالیات و هزینه بدهی پرداختند. همچنین بررسی نمودند که آیا سطح مالکیت نهادی این رابطه را تعدیل می کند یا خیر. نتایج حاصل از تحقیق آنها نشان داد که رابطه منفی بین اجتناب از پرداخت مالیات و هزینه بدهی وجود دارد. علاوه بر این نتایج حاکی از این است که سطح مالکیت نهادی بر ارتباط بین اجتناب از پرداخت مالیات و هزینه بدهی تأثیر معناداری ندارد. [۳]

پور حیدری و سروستانی به بررسی رابطه بین ویژگی های شرکت و نوع مالکیت با نرخ موثر مالیات پرداختند. آنها استدلال نمودند مالکان نهادی به طور منفی نرخ موثر مالیاتی شرکتها را تحت تأثیر قرار می دهد، به بیان دیگر مالکان نهادی نقشی متهورانه در مدیریت مالیات ایفا می نمایند. [۱]

جامعه آماری و نمونه

جامعه آماری این تحقیق شامل کلیه شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می باشد. روند انتخاب نمونه بر مبنای جدول زیر در نظر گرفته شده است.

جدول ۱. روند انتخاب نمونه

۴۹۴	تعداد کل شرکت های پذیرفته شده در بورس در پایان سال ۹۵
	معیارها:
(۱۷۱)	تعداد شرکت هایی که در قلمرو زمانی ۹۵-۸۵ در بورس فعال نبوده اند
(۶۱)	تعداد شرکت هایی بعد از سال ۸۵ در بورس پذیرفته شده اند
(۴۲)	تعداد شرکت هایی که جز هلدینگ، سرمایه گذاری ها، واسطه گری های مالی، بانک ها و یا لیزینگ ها بوده اند
(۶۳)	تعداد شرکت هایی که در قلمرو زمانی تحقیق تغییر سال مالی داده و یا سال مالی آن منتهی به پایان اسفند نمی باشد
(۱)	تعداد شرکت هایی که در قلمرو زمانی تحقیق اطلاعات مورد آن ها در دسترس نمی باشد
(۵۰)	تعداد شرکت هایی که در قلمرو زمانی تحقیق وقفه معاملاتی بیش از ۳ ماه داشته اند
۱۰۶	تعداد شرکت های نمونه

بعد از مدنظر قرار دادن کلیه معیارهای بالا، تعداد ۱۰۶ شرکت به عنوان نمونه انتخاب شده اند.

فرضیه های پژوهش

فرضیه اول: عدم اطمینان محیطی اثر مثبت و معناداری بر اجتناب مالیاتی دارد.

فرضیه دوم: مالکیت نهادی اثر معناداری بر اجتناب مالیاتی دارد.

متغیرها و نحوه محاسبه آنها

متغیر وابسته: اجتناب مالیاتی (TAXAVOID): جهت محاسبه اجتناب مالیاتی از معیار نرخ موثر مالیاتی نقدی بلندمدت استفاده شده است که برابر با جمع کل مالیات پرداخت شده در دوره جاری و ۴ دوره قبل تقسیم بر جمع کل سود قبل از مالیات دوره جاری و ۴ دوره قبل است. مزیت اصلی این معیار نسبت به نرخ موثر مالیاتی سالیانه، ماهیت بلندمدت محاسباتی آن است که از بی ثباتی سال به سال در نرخ های موثر مالیاتی جلوگیری می کند و ارتباط بهتری بین مالیات های پرداخت شده و سودهای مشمول مالیات برقرار می کند. [۱۹]

متغیرهای مستقل

عدم اطمینان محیطی (EU): برای اندازه گیری عدم اطمینان محیطی از ضریب تغییرات فروش استفاده شده است. زیرا، هرچه نوسان فروش بیشتر باشد، محیط فعالیت شرکت با عدم اطمینان بیشتری همراه است. [۱۹]

$$CV_{S_i} = \frac{\sqrt{\sum_{i=1}^5 (S_i - S_{mean})^2}}{S_{mean}}$$

S_i = فروش شرکت در سال i ; S_{mean} = میانگین فروش طی یک دوره پنج ساله گذشته.

مالکیت نهادی (INST_OWN): مطابق تعریف ارائه شده و مورد استفاده در تحقیق ازیبی و دیگران (۲۰۱۰) برای محاسبه میزان مالکیت نهادی، مجموع سهام در اختیار بانک ها و بیمه ها، هلدینگ ها، شرکت های سرمایه گذاری، صندوق بازنشستگی، شرکت تامین سرمایه و صندوق های سرمایه گذاری، سازمان ها و نهادهای دولتی و شرکت های دولتی بر کل سهام منتشره شرکت، تقسیم گردیده و درصد یا میزان مالکیت نهادی به دست آمده است.

متغیرهای کنترلی

رشد شرکت (GROWTH): این متغیر از نسبت فروش سال جاری منهای فروش سال قبل تقسیم بر فروش سال قبل محاسبه می شود.

اندازه شرکت (SIZE): برای محاسبه اندازه شرکت از لگاریتم ارزش بازار سهام شرکت (حاصل ضرب قیمت سهام در تعداد سهام) در پایان سال استفاده شده است.

اهرم مالی (LEV): این متغیر از نسبت کل بدهی ها به کل دارایی ها بدست می آید

نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری (MTB): این متغیر از تقسیم ارزش بازار حقوق صاحبان سهام شرکت به ارزش دفتری آن در پایان سال مالی محاسبه می شود.

بازده دارایی (ROA): نسبت بازده دارایی ها حاصل تقسیم سودخالص به کل داراییها است.

مدل پژوهش

به منظور آزمون فرضیه های پژوهش از مدل رگرسیون زیر استفاده می شود:

$$TAXAVOID_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 EU_{i,t} + \beta_2 INST_OWN_{i,t} + \beta_3 GROWTH_{i,t} + \beta_4 SIZE_{i,t} + \beta_5 LEV_{i,t} + \beta_6 MTB_{i,t} + \beta_7 ROA_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

تجزیه و تحلیل داده ها

آمار توصیفی: نتایج آمار توصیفی مربوط به متغیرهای پژوهش به شرح جدول ۲ است. همان گونه که مشاهده می شود، میانگین و میانه نرخ موثر مالیاتی نقدی بلندمدت به عنوان معیار اندازه گیری اجتناب مالیاتی برابر ۰/۱۲۲ و ۰/۱۳۵ می باشد. بنابراین به طور متوسط مالیات پرداختی ۱۲٪ سود آن ها می باشد. مقدار اهرم مالی ۰/۶۱۶ است که نشان می دهد حدود ۶۲٪ درصد دارایی های شرکت ها از طریق بدهی ها تامین شده است.

جدول شماره ۲. آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیرها	علامت اختصاری	میانگین	میانه	ماکزیمم	مینیمم	انحراف معیار
اجتناب مالیاتی	TAXAVOID	۰/۱۲۲	۰/۱۳۵	۰/۹۶۵	-۳/۹۲۲	۰/۲۱۲
عدم اطمینان محیطی	EU	۰/۷۶۲	۰/۸۴۶	۱	۰	۰/۲۴۵
مالکیت نهادی	INST_OWN	۰/۲۷۹	۰/۲۵۸	۱	۰/۰۲۲	۰/۱۳۳
رشد شرکت	GROWTH	۰/۲۰۴	۰/۱۵۶	۲/۷۴۲	-۰/۷۲۱	۰/۳۷۴
اندازه شرکت	SIZE	۱۴/۰۲۱	۱۳/۸۶۷	۱۹/۰۶۶	۱۰/۰۳۱	۱/۴۱۹
اهرم مالی	LEV	۰/۶۱۶	۰/۶۱۹	۲/۶۵۸	۰/۰۹۶	۰/۲۲۱
ارزش بازار به دفتری	MTB	۲/۴۳۱	۱/۹۹۳	۵/۴۲۱	۱/۳۲۰	۲/۲۱۳
بازده دارایی	ROA	۰/۱۰۵	۰/۰۹۶	۰/۶۲۱	-۱/۱۵۷	۰/۱۴۲

بررسی مفروضات رگرسیون

نرمال بودن توزیع خطاهای مدل با میانگین صفر: از آنجایی که مدل دارای عرض از مبدا می‌باشد، فرض صفر بودن میانگین خطاها پذیرفته می‌شود. همچنین با توجه به این که تعداد مشاهدات زیاد است (بیش از ۳۰ مورد)، طبق قضیه حد مرکزی وقانون اعداد بزرگ می‌توان نرمال بودن توزیع خطاهای مدل را پذیرفت.

عدم وجود خودهمبستگی مرتبه اول: نتایج حاصل از آزمون دوربین واتسون از آنجا که بین مقادیر بحرانی ۱/۵ تا ۲/۵ قرار دارد نشان می‌دهد، بین باقیمانده مدل‌های پژوهش مشکل خود همبستگی سریالی وجود ندارد.

جدول شماره ۳. نتایج آزمون خود همبستگی

شماره مدل	آزمون خود همبستگی دوربین واتسون	
	خود همبستگی	آماره دوربین واتسون
مدل پژوهش	ندارد	۱/۹۵۷

آزمون ناهمسانی واریانس: در این پژوهش جهت بررسی مشکل ناهمسانی واریانس پسماندها از آزمون بروش - پاگان استفاده شده است که نتایج خروجی آزمون در جدول شماره ۴ منعکس شده است.

جدول شماره ۴. نتایج آزمون ناهمسانی واریانس

آزمون ناهمسانی واریانس بروش- پاگان			شماره مدل
ناهمسانی	مقدار احتمال	آماره آزمون	
ندارد	۰/۸۴۹	۰/۶۰۳	مدل پژوهش

نتایج حاصل از آزمون بروش-پاگان در سطح معناداری ۰/۰۵ حاکی از آن است که پسماندهای مدل‌های پژوهش دارای سطح معناداری بیشتر از ۰/۰۵ می‌باشند؛ پس دارای مشکل ناهمسانی واریانس نمی‌باشد. عدم وجود همخطی بین متغیرهای مستقل: در این پژوهش به منظور بررسی همخطی بین متغیرهای مدل از آزمون همخطی VIF استفاده نمودیم. در آزمون هم خطی VIF چنانچه مقدار آماره VIF برای متغیرهای مستقل کمتر از ۵ باشد، بین متغیرهای مستقل هم خطی وجود ندارد. نتایج خروجی آزمون همخطی VIF در جداول آزمون مربوط به هر فرضیه منعکس شده است.

آزمون‌های انتخاب نوع مدل

قبل از آزمون فرضیه‌های پژوهش، به انتخاب الگوی مناسب برای مدل رگرسیونی پرداخته شده است. ابتدا با استفاده از آزمون F لیمر به انتخاب مدل داده‌های تلفیقی در برابر مدل داده‌های ترکیبی پرداخته شده است. مقدار احتمال آماره F لیمر در جدول ۵ کمتر از سطح معنی داری ۰/۰۵ بوده و لذا، برای آزمون فرضیه‌ها استفاده از روش داده‌های ترکیبی مناسب است.

به دلیل عدم انتخاب مدل داده‌های تلفیقی در برابر داده‌های ترکیبی به انجام آزمون هاسمن به منظور انتخاب الگوی اثرات ثابت ترکیبی در برابر الگوی اثرات تصادفی ترکیبی پرداخته شده است. مقدار احتمال آماره هاسمن در جدول ۵ کمتر از سطح معنی داری ۰/۰۵ می‌باشد؛ لذا، دلیل کافی برای رد الگوی اثرات تصادفی وجود دارد و برای آزمون فرضیه‌های پژوهش بایستی از الگوی اثرات ثابت استفاده کرد.

جدول شماره ۵. نتایج آزمون F لیمر و هاسمن مدل پژوهش

آزمون هاسمن			آزمون F لیمر			شرح
نتیجه	P- Value	آماره	نتیجه	P- Value	آماره	
اثرات ثابت	۰/۰۰۰	۱۷/۲۳۲	داده‌های ترکیبی	۰/۰۰۰	۲/۳۷۵	مدل پژوهش

آزمون فرضیات پژوهش

نتایج حاصل از آزمون دوفرضیه پژوهش با استفاده از مدل رگرسیون در جدول ۶ نشان داده شده است. برای بررسی عدم همبستگی بین باقیمانده‌ها از آماره دوربین واتسون استفاده شده است. طبق جدول ۶ آماره دوربین واتسون برابر با ۱/۹۵۷ است. باتوجه به این‌که این مقدار بین مقادیر بحرانی ۱/۵ و ۲/۵ قرار دارد، بنابراین بین باقیمانده‌ها مشکل خود همبستگی وجود ندارد. از طرفی همان‌گونه که در جدول ۶ مشاهده می‌شود مقدار آماره آزمون F برابر با ۱۹۴/۵۳۹ و مقدار p مربوط به آن ۰/۰۰ است که معناداری کل مدل را تایید می‌کند. هم‌چنین مقادیر ضریب تعیین و ضریب تعیین تعدیل شده به ترتیب برابر با ۰/۶۴۰

و ۰/۵۷۱ است که نشان می‌دهد حدود ۵۷٪ اجتناب مالیاتی توسط متغیرهای مستقل و کنترلی تبیین می‌شود.

جدول شماره ۶. نتایج آزمون فرضیه اول پژوهش

متغیرها	علامت اختصاری	ضرایب رگرسیونی	مقدار آماره t	احتمال آماره t	VIF
ضریب ثابت	C	۰/۱۹۴	۱/۶۴۳	۰/۱۰۰	---
عدم اطمینان محیطی	EU	۰/۱۲۴	۲/۷۴۸	۰/۰۰۶	۱/۰۱۶
مالکیت نهادی	INST_OWN	-۰/۰۷۶	-۲/۲۷۵	۰/۰۲۳	۱/۳۶۹
رشد شرکت	GROWTH	-۰/۰۱۰	-۱/۰۴۳	۰/۲۹۷	۱/۲۷۴
اندازه شرکت	SIZE	۰/۰۰۵	۰/۶۴۸	۰/۵۱۷	۱/۱۹۹
اهرم مالی	LEV	-۱/۱۸۷	-۵/۵۶۴	۰/۰۰۰	۲/۲۰۶
ارزش بازار به ارزش دفتری	MTB	۰/۰۰۱	۲/۰۳۱	۰/۰۴۲	۱/۰۴۷
بازده دارایی	ROA	-۰/۲۰۶	-۴/۲۱۰	۰/۰۰۰	۲/۴۳۵
ضریب تعیین شده	ضریب تعیین تعدیل شده	احتمال آماره F	آماره F	آماره دوربین- واتسون	
۰/۶۴۰	۰/۵۷۱	۰/۰۰۰۰	۱۹۴/۵۳۹	۱/۹۵۷	

با توجه به نتایج جدول شماره ۶، از آنجا که سطح معناداری متغیر عدم اطمینان محیطی برابر با ۰/۰۰۶ و کمتر از ۰/۰۵ است، لذا فرضیه اول تحقیق پذیرفته می‌شود و با توجه به مثبت بودن ضریب زاویه این متغیر، می‌توان گفت، عدم اطمینان محیطی دارای تاثیر مستقیم معناداری بر اجتناب مالیاتی دارد از طرفی سطح معناداری متغیر مالکیت نهادی نیز برابر ۰/۰۲۳ و کمتر از ۰/۵ است، لذا فرضیه دوم نیز پذیرفته می‌شود. از طرفی ضریب زاویه متغیر مذکور منفی است که بیانگر تاثیر منفی این اریب بر اجتناب مالیاتی است.

نتیجه گیری و پیشنهادها

درک عوامل تعیین کننده اجتناب مالیاتی از حوزه های تحقیقاتی حائز اهمیت محسوب می‌گردد. هدف اصلی این تحقیق بررسی ارتباط بین عدم اطمینان محیطی و مالکیت نهادی بر اجتناب مالیاتی است. نتایج حاصل از آزمون فرضیه های تحقیق نشان داد که بین عدم اطمینان محیطی و اجتناب مالیاتی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. نتایج این تحقیق با تحقیق هیونگ و همکاران (۲۰۱۷) مطابقت دارد.

با توجه به نتایج تحقیق می توان استدلال نمود که عدم اطمینان یا خطرات ناشی از یک محیط بی ثبات باعث می شود تا مدیران از اختیارات حسابداری بیشتر (به عنوان مثال، فعالیت های اجتناب مالیاتی) برای مقابله با محیط ناپایدار، مطابق با تحقیق قوش و اولسون (۲۰۰۹) استفاده کنند. با افزایش عدم اطمینان انتظار داریم شرکت ها به تبع آن فعالیت های مرتبط با برنامه ریزی مالیاتی خود را افزایش دهند. بسیاری از فعالیت های برنامه ریزی مالیاتی به دنبال کاهش نرخ موثر مالیات می باشند. زمانی که عدم اطمینان در محیط خارجی افزایش می یابد، صرفه جویی مالیاتی مسئله بحرانی تری می شود. صرفه جویی مالیاتی به شرکت ها کمک می کند تا جریان های نقدی را تثبیت نموده، منافع سهامداران را افزایش و یک تصویر کمتر مخاطره آمیز را برای سهامداران مجسم نمایند. بنابراین، مدیران در محیط نامطمئن تر انگیزه بیشتری برای مشارکت در فعالیت های اجتناب مالیاتی دارند.

با توجه به نتایج تحقیق پیشنهاد می گردد که مقامات مالیاتی باید در خصوص شناسایی شرکت هایی که به طور قابل توجهی از پرداخت مالیات اجتناب می نمایند، خصوصا "شرکت های که در محیط ناپایدارتری فعالیت می کنند، مراقبت بیشتری نمایند. همچنین می توان در تحقیقات آتی از متغیر تغییرات تکنولوژی به عنوان نماینده عدم اطمینان محیطی استفاده نمود.

همچنین طبق نتایج حاصل از آزمون فرضیه ها بین مالکیت نهادی با اجتناب مالیاتی رابطه منفی معناداری یافت شد. نتایج تحقیق با تحقیق کولبادالو (۲۰۱۲) و لیم (۲۰۱۱) مطابقت دارد. بنابراین می توان گفت مالکیت نهادی در ایران، به عنوان مکانیسم نظارتی قوی در کاهش هزینه نمایندگی عمل می کند. سرمایه گذاران این گروه اهداف بلندمدت سرمایه گذاری داشته و سبب کاهش فرصت های انحراف منافع مدیران می شود. بنابراین فرصت های بکارگیری تکنیک های اجتناب مالیاتی را کاهش می دهند. با توجه به نتایج تحقیق می توان تاثیر سایر ساختارهای مالکیت مانند مالکیت مدیریتی، مالکیت خانوادگی و تمرکز مالکیت را بر اجتناب مالیاتی بررسی نمود.

فهرست منابع

۱. پورحیدری، امید و سروستانی، امیر، (۱۳۹۲)، "شناسایی و تبیین عوامل مؤثر بر مدیریت مالیات" **مجله دانش حسابداری**، سال چهارم، شماره ۱۲، صص ۸۹-۱۱۰.
۲. حسن پور، شیوا، عربی، مهدی، (۱۳۹۶)، "تاثیر شرایط عدم اطمینان بر رابطه ی محافظه کاری وانحراف پیش بینی سود"، **مطالعات حسابداری و حسابرسی**، انجمن حسابداری ایران، شماره ۲۳، صص ۹۵-۱۰۱.
۳. خدای پور، احمد و امینی نیا، میثم، (۱۳۹۲)، "بررسی ارتباط بین اجتناب از مالیات از پرداخت مالیات و هزینه بدهی و تاثیر مالکیت نهادی بر این رابطه"، **پژوهشنامه مالیات**، جلد ۲۱، شماره نوزدهم، صص ۱۵۶-۱۳۵.
۴. رضایی، فرزین، کردستانی، غلامرضا، شهری، محسن، (۱۳۹۳)، "بررسی ساختار حاکمیت شرکتی با نرخ موثر مالیاتی شرکت ها"، **پژوهشنامه مالیات**، شماره ۲۴، مسلسل ۷۲، صص ۲۰۰-۱۷۵.

۵. سدید، مهدی، ابراهیمی درده، سجاد، (۱۳۹۰)، "عدم اطمینان محیطی و استفاده مدیران از اقلام تعهدی اختیاری"، **فصلنامه مطالعات تجربی حسابداری مالی**، سال نهم، شماره ۳۲، صص ۱۱۹-۱۰۳.
۶. عباس زاده، محمدرضا، فدائی، مرتضی، مفتونیان، محسن، بابایی کلاریجانی، مانده، (۱۳۹۵)، "بررسی ارتباط شفافیت مالی و اجتناب مالیاتی با توجه به مالکیت نهادی شرکت ها (مطالعه موردی شرکت های بورس اوراق بهادار تهران)"، **فصلنامه اقتصاد مالی**، سال ۱۰، شماره ۳۵، صص ۷۴-۴۵.
۷. کمالی منفرد، شیما، علی احمدی، سعید، (۱۳۹۶)، "تأثیر توانایی مدیریت بر اجتناب مالیاتی و ارزش شرکت با استفاده از روش تحلیل پوششی داده ها"، **مجله دانش حسابداری**، دوره هشتم، شماره ۱، صص ۱۵۴-۱۳۵.
۸. مستانه، اکبر، پاک مرام، عسگر، (۱۳۹۵)، "نقش سهامداران نهادی در رابطه بین کیفیت افشا و اجتناب مالیاتی"، **پژوهشنامه مالیات**، شماره ۳۱، مسلسل ۷۹، صص ۱۷۴-۱۴۵.
۹. مشایخی، بیتا، سیدی، سید جلال، (۱۳۹۴)، "راهبری شرکتی و اجتناب مالیاتی"، **مجله دانش حسابداری**، سال ششم، شماره ۲۰، صص ۱۰۳-۸۳.
10. Azlan Annuar, H., Aramide Salihu, I., Sheikh Obid, S.N., (2014), "Corporate ownership, governance and tax avoidance: An ninteractive effects International Conference on Accounting Studies", **Social and Behavioral Sciences**, 18-19 164 , pp150 -160.
11. Bayar, Onur, Huseynov, Fariz, , Sardarli, Sabuhi, (2018), "Corporate Governance, Tax Avoidance, and Financial Constraints", **Financial Management** , pp 1 – 27.
12. Bradshaw , Mark, Guanmin ,Liao, (2014) , " Ownership Structure and Tax Avoidance: Evidence from Agency Costs of State Ownership in China" , **somacct.gmu.edu**.
13. Cadman, T., Maraseni, T., Breakey, H., Lopez-Casero, F., Ma, H.O., (2016) , " Governance values in the climate change regime: stakeholder perceptions of REDD legitimacy at the national level" , **Forests** 7 (10), pp2-12.
14. Desai, M. A., A. Dyck , L. Zingales., (2007), " Theft and taxes" , **Journal of Financial Economics**, 84, 591 – 623.
15. Edwards, A., Schwab, C. , Shevlin, T. ,(2013), "Financial Constraints and the Incentives for Tax Planning", American Taxation Association Midyear Meeting. <http://ssrn.com/abstract=2216875>.
16. Gallemore, J., Labro, E. ,(2015), "The importance of the internal information environment for tax avoidance", **Journal of Accounting and Economics**, 60(1), 149-167.
17. Ghosh, D., & Olsen, L. ,(2009), "Environmental uncertainty and managers' use of discretionary accruals", **Accounting, Organizations and Society**, 34(2), 188-205.

18. Graham, J.R., Hanlon, M., Shevlin, T. , Shroff, N. ,(2013), “Incentives for Tax Planning and Avoidance: Evidence from the Field”, MIT Sloan Research Paper No. 4990-12,<http://ssrn.com>.
19. Huang, Henry, Sun, Li, Zhang, Joseph, (2017), "Environmental Uncertainty and Tax Avoidance", **In Advances in Taxation**, pp 83-124.
20. Latan, Hengky , Jose ChiappettaJabbour, Charbel , Beatriz Lopes de Sousa Jabbour, Ana , FossoWamba, Samuel , Shahbaz, Muhammad, (2018), “Effects of environmental strategy, environmental uncertainty and top management's commitment on corporate environmental performance: The role of environmental management accounting” , **Journal of Cleaner Production** , Vol180 ,pp 297-306.
21. Lim,Y.D.,(2011),”Tax Avoidance,Cost of Debt and Shareholder Activism : Evidence from Korea”,**Journal of Banking and Finance**, pp456-470.
22. McGuire, S. T., Omer, T. C., Wilde, J. H., (2014),“Investment opportunity sets, operating uncertainty, and capital market pressure: Determinants of investments in tax shelter activities? “ ,**Journal of the American Taxation Association**, 36(1), 1-26.
23. Payne, Dinah M. ,Raiborn ,Cecily A.,(2018), “Aggressive Tax Avoidance: A Conundrum for Stakeholders, Governments, and Morality”, **Journal Bussiness Ethics**,Vol147, pp469–487.

Investigating the Relationship between Environmental Uncertainty, Institutional Ownership and Tax Avoidance

Fatemeh Jalali[©]

Department of Accounting, Instructor, Semnan University, Semnan, Iran

Abbas Hoshi (PhD)

Department of Accounting, Assistant Professor, Parandak Institute of Higher Education, Parandak, Iran

Vahid Daneshi[†]

Master, Semnan University, Semnan, Iran

Hoda Kamrani[‡]

Master, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran

(Received: 7 February 2018; Accepted: 22 May 2018)

The purpose of this study was to investigate the effects of environmental uncertainty and institutional ownership on tax avoidance. Tax avoidance includes a set of policies that lead to tax reductions in the framework of laws and regulation. For this purpose, using the data of 106 companies listed in Tehran stock exchange during the period of 1389-95, the index of environmental uncertainty and institutional ownership were calculated and their effect on tax avoidance were investigated. For this purpose, the effective tax rate of long term cash has been used to measure tax avoidance. To analyze the data and test hypotheses has been used multiple linear regression model. Evidence and results of the research showed that environmental uncertainty has a direct and significant effect on tax avoidance and the variable of institutional ownership has a negative effect on tax avoidance.

Keywords: Environmental Uncertainty, Institutional Ownership, Tax Avoidance.

¹ jalali@semnan.ac.ir © (Corresponding Author)

² vahidiii007@yahoo.com

³ hoda_kamrani@yahoo.com